

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΓΚΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΑΡΑΜΗ

Ἐορτάζομεν σήμερον μίαν τῶν λαμπροτέρων σελίδων τῆς μακραίωνος ἱστορίας μας, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε καλλίνικον σταθμὸν εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των, ἀλλὰ καὶ συνέβαλεν ἀποφασιστικῶς εἰς τὸν παγκόσμιον ῥοῦν τῆς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ ὁποία συνδέεται μὲ τὸν τρομερὸν εἰς ἕκτασιν καὶ συμφορὰς δευτερον παγκόσμιον πόλεμον. Τὸν πόλεμον ἐκεῖνον, ὅστις ἤλλαξε τὴν ἱστορικὴν συνέχειαν τοῦ αἰῶνός μας καὶ συνέτεινεν ὅσον οὐδέποτε σχεδὸν ἄλλοτε νὰ διαμορφωθοῦν νέα ἰδέαι, νέα πρότυπα κοινωνιῶν, ἀνακατέταξε δ' ἐκ βάρθρων γεωγραφικὰ ὄρια λαῶν καὶ κρατῶν ἐπὶ τῶν περισσοτέρων ἡπείρων τῆς ὑδρογείου. Ἐπώνυμοι ἡγήτορες, ἀφανεῖς ἥρωες, ἀλλὰ κυρίως σύσσωμον τὸ ἑλληνικὸν Ἔθνος ἔγραψε πρὸ τριακονταετίας εἰς τὰς δέλτους τῆς ἀκαταλύτου ἱστορίας του κεφάλαιον μέγα, τὸ ὁποῖον εἰς σπουδαιότητα μόνον μὲ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους δύναται νὰ συγκριθῇ. Συγχρόνους Μαραθῶνας, Σαλαμίνας, Πλαταιάς, Μυκάλας, ἀλλὰ καὶ Θερμοπύλας ἀνεβίωσε τὸ Ἔθνος μας καὶ ἀπέδειξε εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἀδάμαστος, ἡ δ' ἐλευθερία διὰ τὸν Ἕλληνα εἶναι συνώνυμος τοῦ ζῆν. Ἀπὸ τὴν ἐσχατιὰν αὐτὴν τῆς ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, τὴν κοιτίδα τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ἔθαλε καὶ πάλιν τότε ἡ ἐλπίς εἰς τὴν Δύσιν. Τὸ χαραχθὲν ἐλεγεῖον εἰς τὸν χρυσοῦν τρίποδα τὸν ἀνατεθέντα εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς, μετὰ τὴν νίκην τῶν Πλαταιῶν, δυνάμεθα ὑπερηφάνως νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ σήμερον :

«Ἑλλάδος εὐρυχόρου σωτῆρες τόνδ' ἀνέθηκαν,
δουλοσύνης στυγεραῖς ὀυσάμενοι πόλιας».

Ἄν καὶ βέβηλος τοῦ κvanoῦ πόντου, ὀρμεμφύτως ἐκ καταγωγῆς ἴσως φέρομαι εἰς θέμα, τὸ ὁποῖον ἀνέκαθεν ὠνειροπόλησα, ὅπως ἄλλως τε συμβαίνει μὲ ὄσους εἶδον τὸ φῶς παρὰ τὴν ἑλληνικὴν Μεσόγειον, φῶς ἔκπαυλον τὸ ὁποῖον οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀπαντᾷ, ὅπερ ἀπο-

τελεῖ συνέχειαν τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἐνιαίου εἰς χρωματισμὸν πόντου, οἱ τόνοι τοῦ ὁποίου διαχέονται εἰς τὸν διαφανῆ αἰθέρα.

Εἰδικώτεροι ἡμῶν ἄνδρες προσέφερον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου πλουσίας καὶ μεγίστου ἐνδιαφέροντος συγγραφὰς εἰς τὴν σύγχρονον ἐλληνικὴν γραμματείαν. Ἡ ποίησις, ἡ φιλολογία καὶ ἡ ἱστορία ἐκ παλαιοῦ ἔχουν μεγάλας μετὰ τοῦ πόντου σχέσεις. Πατὴρ αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ Ὅμηρος. Ἡ Ἰλιάς πολλαχοῦ ἀποτελεῖ ναυτικὸν ποίημα, ἡ δὲ Ὀδύσσεια ἐν τῇ ὁλότητι αὐτῆς εἶναι ναυτικὸν διήγημα. Ἡ διὰ τοῦ πόντου ἐκστρατεία τῶν Ἀχαιῶν, τὸ ναυτικὸν αὐτῶν στρατόπεδον μετὰς θοᾶς νῆας, ἡ διὰ θαλάσσης ἐπάνοδος τῶν ἠρώων εἰς τὰς ἐστίαις τῶν ἐνέπνευσαν τὴν συγγραφὴν τῶν ἀθανάτων ὁμηρικῶν ἐπῶν. Μὲ ἀριστουργηματικά χρώματα περιγράφονται εἰς τὴν Ὀδύσειαν αἱ λεπτομέρειαι τῆς θαλάσσης καὶ ἡ τραχύτης τοῦ θαλασσινοῦ βίου. Ἀλλὰ καὶ ποῖος σύγχρονος ναυτίλος εὐρισκόμενος μακρὰν τῆς ἐστίας του δὲν εὐχεται, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς, καὶ τὴν ἀπλῆν μόνον θέαν καπνοῦ ἀναθρώσκοντος; Τὸν Ὀδυσσεῖα κατέστησεν ὁ Ὅμηρος διὰ τῶν ναυτικῶν του ποιημάτων θρυλικὸν καὶ μοναδικὸν εἰς τὴν ἱστορίαν ναυτίλον.

Ἡ προσωποποίησις τῆς θαλάσσης, ὁ Πόντος, ὑπῆρξε, κατὰ τὸν Ἡσίοδον, υἱὸς τῆς Παμμήτορος Γαίας τὸν ὁποῖον ἐγέννησεν αὐτομάτως. Κατεῖχεν ἐπὶ πλεον τὸν νόμον τῆς ἁρμονίας. Ὁ ἁρμονικὸς καὶ γλανκὸς πόντος τῆς Μεσογείου ὑπῆρξεν ὁ κύριος ἀγωγὸς τοῦ πολιτισμοῦ, δεδομένου ὅτι καὶ αἱ μεταξὺ τῶν λαῶν σχέσεις διεξήγοντο ἀνεκαθεν θαλασσίως εἰς τὴν Μεσόγειον.

Ἦτο φυσικὸν ἢ λογοτεχνία ν' ἀγαπήσῃ προΐμως τὸν πόντον καὶ νὰ πλαισιωθῇ ὑπὸ τοῦ κυανοῦ χρώματός του. Ἐκκληροδότησεν εἰς ἡμᾶς, σὺν τοῖς ἄλλοις, τὰς ἀπαραμίλλους περιγραφὰς τῶν νηοδρομιῶν τῆς Αἰνειάδος, τὰς θαλασσοπορίας τοῦ Ἀγχίσου. Ἡ ναυτικὴ λογοτεχνία ἐσυνεχίσθη ἀδιάπτωτος εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον μέχρι καὶ τῶν Πτολεμαίων, ὅποτε καὶ ἐγράφησαν τὰ πρῶτα δημῶδη ναυτικὰ διηγήματα.

Ἡ ἐλληνικὴ ἱστορία καὶ ἡ μυθολογία, ἡ ὁποία ἀρρήκτως ἐν πολ-

λοῖς συνδέεται μετὰ τῆς ἱστορίας, μᾶς παρέχουν πλούσιον ὕλικόν τοῦ ναυτικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς μακραίωνος ἐπικρατήσεως αὐτῶν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θάλασσαν, τὴν Μεσόγειον.

Δύο χιλιάδες ἔτη πρὸ Χριστοῦ καὶ χίλια ἔτη πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν Φοινίκων οἱ Κρηῖτες διεδέχθησαν τὴν Αἰγυπτιακὴν θαλασσοκρατορίαν. Ἡ ὑπὸ τῶν Κρητῶν κυριαρχία τῆς Μεσογείου ὑπῆρξε μακρὰ καὶ ἀπόλυτος, διαρκέσασα χίλια περίπου ἔτη. Εἰς τὴν Κρήτην τὸ πρῶτον ἐγένετο κατεργασία μετάλλων. Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ χαλκοῦ ἐν Κρήτῃ ἐμφανίζεται 2500 ἔτη πρὸ Χριστοῦ καὶ ἀναπτύσσεται μέχρι καὶ τοῦ 1400. Ἡ κατεργασία τοῦ πολυτίμου, διὰ τὴν ἐποχὴν, αὐτοῦ μετάλλου καθιστᾷ τοὺς Κρηῖτας καὶ ἐπιβάλλει ὡς ναυτίλους. Ἡδη ἀπὸ τῆς Μεσομινωικῆς ἐποχῆς καὶ κυρίως τῆς δευτέρας Ὑστερομινωικῆς, Μίνως ὁ βασιλεὺς διωργάνωσε τὴν ναυτικὴν ἐθνικὴν δύναμιν τῶν Κρητῶν. Ἀπειραι ὑπῆρξαν τότε αἱ ναυτικαὶ ὑπερπόντιοι ἐγκαταστάσεις τῶν Κρητῶν καὶ εἰς ὅλας τὰς γνωστὰς θαλάσσας. Εἰς τῶν ἀδελφῶν τοῦ Μίνως, ὁ Ραδάμανθυς, συνεκέντρωσεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του τὰς περισσοτέρας τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ Σαρπηδών, ἴδρυσεν τὴν Λυκίαν ἐπὶ τῆς νοτίας Μικρασιατικῆς ἀκτῆς, δορυφόρον καὶ αὐτὴν κράτος τῆς Κρητικῆς θαλασσοκρατίας. Οἱ Κρηῖτες ἐγένοντο κυρίαρχοι κρατοῦντες πάσας τὰς ἀμφιγείους θαλάσσας, ἀπὸ τῶν στενῶν τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τῶν στενῶν τῆς Μεσσήνης ἐν Σικελίᾳ, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν κόλπον τῆς ἰταλικῆς Νεαπόλεως. Ἐκκυριάρχησαν καὶ τῆς δυτικῆς Μεσογείου διὰ τῆς Σαρδηνίας καὶ τῆς Κορσικῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς βορείου Ἀφρικῆς.

Ἀπὸ τοῦ 1400 ἐμφανίζονται εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας οἱ Ἀχαιοί, λαὸς ποτάμιος καταστὰς λαὸς τῆς θαλάσσης. Τὸ 1300 καταλύεται ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἡ Κρητικὴ θαλασσοκρατία. Διὰ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, τῷ 1180, οἱ Ἀχαιοὶ ἐπεξέτειναν τὴν θαλασσοκρατίαν τῶν νέων ἑλληνικῶν φύλων καὶ διὰ τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας ἔφθασαν ἐκεῖθεν τῆς Μεσογείου εἰς τὸν Εὐξείνιον, χρησιμοποίησαντες τὴν ἀμφίγειον θάλασσαν τοῦ Ἑλλησπόντου.

Πλέον επιτήδαιοι καὶ μεγαλότολμοι πάντων τῶν προηγηθέντων θαλασσίων λαῶν ὑπῆρξαν οἱ ναυτίλοι τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἐτελειοποίησαν τὴν τέχνην τῆς θαλασσοπλοΐας, τῆς ναυπηγικῆς καὶ τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου. Ἀνεκάλυψαν θαλάσσας καὶ γαίας ἀγνώστους εἰς τοὺς προηγηθέντας αὐτῶν. Ἐδειξαν ἐνδιαφέρον διὰ τὰ σπάνια μέταλλα τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ διὰ τὴν ἀλιεῖαν εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τοὺς μεμακρυσμένους ὤσικους ποταμοκόλπους. Ἰδρυσαν εἰς ὅλας τὰς ἀκτὰς καὶ μεγαλονήσους τῆς Μεσογείου ἀποικίας. Οἱ Φωκαεῖς τῆς Μασσαλίας ἀνέδειξαν δύο τῶν περιφημοτέρων θαλασσογράφων καὶ γεωγράφων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, τὸν Εὐθυμένην καὶ τὸν Πυθέαν. Ὁ Εὐθυμένης ζήσας τὸν 6^{ον} αἰῶνα ἔγραψε «Περίπλου» ἀπολεσθέντα. Παραπλεύσας πρῶτος τὰς ἔξω θαλάσσας, δηλαδὴ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, ἀνεκάλυψεν εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Σενεγάλη. Μετ' αὐτὸν ὁ Πυθέας, ἀκμάσας κατὰ τὸν τέταρτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, θαλασσοπόρος, γεωγράφος καὶ ἀστρονόμος, διέπλευσε πρὸς βορρᾶν τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Παρέκαμψε τὴν Βρεττανίην, περιέπλευσε τὰς νήσους τῆς Βρεττανίας, ἔφθασεν εἰς τὴν Βόρειον θάλασσαν, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἐλβα, μέχρι τῆς Ἰουτλάνδης, εἰς ἣν συνεκεντροῦτο τὸ πολύτιμον ἤλεκτρον. Πλεύσας ἔτι βορειότερον ἔφθασεν εἰς τὰς παγωμένας θαλάσσας πέραν τῆς Νορβηγίας διανύσας πλοῦν 17.000 χιλιομέτρων. Διὰ τῶν χαρτογραφῆσεων αὐτοῦ ἡ Εὐρώπη ἐσυνειδητοποιήσῃ τὰ γεωγραφικὰ αὐτῆς ὄρια. Πρῶτος ὁ Ἕλλην αὐτὸς θαλασσοπόρος καὶ ἀστρονόμος ὤρισε τὴν θέσιν τοῦ πόλου ὡς πρὸς τοὺς ἐγγυτέρους ἀστέρας καὶ πρῶτος ἔκαμε καταμέτρησιν τοῦ μεγίστου ὕψους τοῦ ἡλίου ὑπεράνω τοῦ ὀρίζοντος, παρατηρήσας εἰς τὴν πόλιν τῆς γεννήσεώς του τὴν ἀναλογίαν τοῦ γνώμονος πρὸς τὸ μῆκος τῆς σκιᾶς αὐτοῦ κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν.

Νέαρχος ὁ Κρής, ναύαρχος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, πρῶτος ἐξηκρίβωσε τὸν διάπλουν τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ διανοίξας νέας ὁδοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ θαλασσίου ἐμπορίου μετὰ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀπω Ἀνα-

τολῆς. Ἐνα αἰῶνα μετὰ τὸν Νέαρχον, ἄλλος Ἕλληγν θαλασσοπόρος, Εὐδοξος ὁ Κυζικηνός, ἐπραγαματοποίησε δύο ταξίδια εἰς τὰς Ἰνδίας ἐπισημοποιήσας τὴν ναυτικὴν ἀκτινοβολίαν τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων. Ἐκ τῶν θαλασσοπόρων τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου μνημονεύομεν τὸν Ἀρχίαν, τὸν Ἀνδροσθένην καὶ τὸν Ἴππαλον.

Τὸ πρῶτον ναυτικὸν περὶ τῆς ναυσιπλοίας βιβλίον ὑπῆρξεν «ὁ Σταδιασμός τῆς Μεγάλης Θαλάσσης», δηλαδὴ τῆς Μεσογείου, ὑπὸ Τιμοσθένους τοῦ Ροδίου. Τὸ ναυτικὸν αὐτὸ σύγγραμμα ἐπέζησεν ἐπὶ αἰῶνας καὶ ἐπηρξήθη συνεχῶς μέχρι τῶν Βυζαντινῶν χρόνων. Πρὸς βοήθειαν τῶν ναυτιλλομένων ὑπῆρχον καὶ ἄλλα χρήσιμα ναυτικά ἐγχειρίδια, ὡς οἱ Περίπλοι καὶ οἱ Κατάπλοι. Ἡ ἀσφάλεια τοῦ πλοῦ ἀλλὰ καὶ ἡ ὁδήγησις τῶν πλοίων ἐξησφαλίζετο τὰς νύκτας δι' ἀνημμένων πυρσῶν ἐπὶ τῶν ἀκτῶν εἰς τὰ πλέον κύρια σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον καὶ φάροι.

Ἡ ἐλληνικὴ θαλασσοκρατορία ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Πλούσιοι ἐμπορικοὶ στόλοι φθάνοντες μέχρι τῶν Βρετανικῶν νήσων καὶ μακρὰι θαλάσσιοι συγκοινωνίαι εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὸν Εὐξείνον ἐπέβαλον συγκρότησιν ἰσχυροῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἀρτίως ὀργανωμένου καὶ μὲ καινοφανῆ διὰ τὴν ἐποχὴν ὄπλα, πρὸς προάσπισιν τῶν θαλασσίων ὁδῶν. Ἡ θαλασσοκρατορία τοῦ Βυζαντίου συνδέεται ἀρρήκτως καὶ μὲ τὴν προστασίαν αὐτῆς ταύτης τῆς αὐτοκρατορίας, τὴν ὁποίαν περιέβαλλον καὶ ἐπωφθαλμίων παντοῖοι ἐχθροί. Κατὰ τὴν μακροαῖωνα ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου διεξήγαγε συνεχεῖς σχεδὸν ἀγῶνας πρὸς διαφύλαξιν τῆς κληρονομίας τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ ταυτισθέντος ἐν αὐτῷ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Κατώρθωσεν οὕτω νὰ διαφυλάξῃ ἀλλὰ καὶ νὰ συγκεράσῃ μετὰ μυρίους ἀγῶνας τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα μὲ τὴν νέαν θρησκείαν τῆς ἀγάπης, τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Ἐξεπολίτισε πλείστους βαρβάρους λαοὺς καὶ ἐξελλήμισεν ἄλλους. Ἐκήρυξεν ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ διέδωκε τὸν Χριστιανισμόν, παρέδωκε δὲ κατὰ τὰ τελευ-

ταῖα ἔτη τῆς ἀγωνιώδους ὑπάρξεώς του τὴν ἀσπίλως διαφυλαχθεῖσαν ἑλληνικὴν κληρονομίαν εἰς τὴν Δύσιν, ἢ ὅποια καὶ ἀνεγεννήθη δι' αὐτῆς.

Κατὰ τὰ πεντακόσια ἔτη τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον καὶ αἱ ναυτικαὶ ἐν γένει συγκοινωνίαι εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐκεῖθεν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, παρέμεινεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Οὕτως οἱ ναυτικοὶ πληθυσμοὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν καὶ νήσων, ἐμπορούμενοι τῆς μακροαίωνος ἐπίδοσέως των εἰς τὴν θάλασσαν, ὑποκατέστησαν τοὺς κατακτητὰς εἰς τὴν ναυτιλίαν. Εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν λίμνην τῆς Μεσογείου ἢ παντοδύναμος αὐτοκρατορία περιορίζετο εἰς τοὺς πολεμικοὺς τομεῖς, τοὺς διοικητικοὺς καὶ τοὺς τῆς ἀσφαλείας τῶν θαλασσῶν.

Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ τὴν ἐπὶ τέσσαρας περίπου αἰῶνας περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς δουλείας οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ διετήρησαν τὴν ναυτικὴν των ἐπίδοσιν ὑπηρετοῦντες εἰς πλοῖα ξένων δυνάμεων. Ἐχρησιμοποιήθησαν ὅμως ὄλονεν καὶ περισσότερον εἰς τὰ ναυτικά καὶ ὑπὸ τοῦ δυνάστου, ὅστις οὐδέποτε κατώρθωσε νὰ μεταβληθῇ εἰς ναυτικὸν λαόν. Τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν βίωμα τοῦ Ἕλληνος παρέμεινεν ἀναλλοίωτον καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐξελιχθὲν σὺν τῇ παρόδῳ τῶν ἐτῶν διὰ τῆς ἐπαναδημιουργίας μεγάλου ἐμπορικοῦ στόλου. Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18^{ου} αἰῶνος ἐμφανίζεται εἰς τὴν Μεσόγειον ἢ νεωτέρα ποντοπόρος ἑλληνικὴ ναυτιλία, φθάνει δὲ εἰς τὸν κολοφῶνά της τὸν 19^{ον} αἰῶνα. Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα τῶν προεπαναστατικῶν χρόνων ἀφόβως διέτρεχον τὴν Μεσόγειον καὶ τὸν Εὐξείνιον ὑπὸ τὰ σεβαστὰ σήματα τοῦ σουλτάνου ἢ ἐπωφελοῦντο ἐκ τοῦ εὐεργετήματος, τὸ ὅποιον τοὺς παρέσχεν ἀπὸ τοῦ 1774 ἢ συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ-Καϊναριτζῆ μετὰ τὸ πέρασ τοῦ ὤσοτουρκικοῦ πολέμου, δι' ἧς ἐπετρέπετο εἰς τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα νὰ φέρωσι ῥωσικὴν σημαίαν. Διὰ τοῦ διπλοῦ τούτου προνομίου οἱ Ἕλληνες ναυτικοὶ ἦσαν βέβαιοι ὅτι ἠδύναντο νὰ πλέωσιν ἀσφαλεῖς ὑπὸ οὐδετέραν σημαίαν. Τὰ πληρώματα ἦσαν ἐξησκημένα καὶ πολυάριθμα, τὰ πλοῖα καλῶς

ώπλισμένα καὶ πεφημισμένα διὰ τὴν ταχύτητα αὐτῶν. Τοιοῦτοτρόπως ἠδύναντο ν' ἀψηφῶσι τὰς ἐπιθέσεις τῶν πειρατῶν. Ἦδη τῷ 1778 τριάκοντα δύο μεγάλα Ὑδραϊκὰ πλοῖα ἠγαγκάσθησαν ν' ἀκολουθήσωσι τὸν τουρκικὸν στόλον συνεκστρατεύσαντα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς μακρινῆς Κριμαίας. Πολλὰ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ναυτικαὶ πόλεις, ὡς τὸ Γαλαξείδιον, κυρίως δὲ αἱ ναυτικαὶ νῆσοι Ὑδρα, Σπέτσαι, Ψαρά, Μύκονος, Ἄνδρος καὶ Κάσος ἐξέπεμπον κατ' ἔτος εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὲρ τὰ τετρακόσια πλοῖα χωρητικότητος ἐκάστου 100 μέχρι 600 τόννων. Ἡ Ὑδρα κατεῖχε τὴν πρώτην θέσιν, διότι εἶχε τὸ προνόμιον νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη τοῦ ταπεινωτικοῦ κεφαλικοῦ φόρου καὶ νὰ αὐτοδιοικῆται ὀλιγαρχικῶς. Τοιοῦτοτρόπως ἠδυνήθη ν' ἀναπτύξῃ ἀκωλύτως τὰς ναυτικὰς τῆς δυνάμεις διὰ νὰ τὰς διαθέσῃ ἐν συνεχείᾳ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γένους. Ἡ ἀπότομος αὕτη ἄνοδος τῆς προεπαναστατικῆς μας ἐμπορικῆς ναυτιλίας δέον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸ ὅτι μετὰ τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν τὸ ἐμπόριον τῆς Γαλλίας παρήκμασε, μετὰ τὴν κατάργησιν δὲ τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας κατὰ τοὺς Ναπολεοντείους πολέμους, τὸ ναυτικὸν αὐτῆς ἐξεμηδενίσθη. Ἐτερος μέγας παράγων ὑπῆρξεν ὁ ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν γενόμενος μακροχρόνιος ἀποκλεισμὸς τῶν λιμένων τῆς δυτικῆς Μεσογείου. Οὕτω τὸ ναυτικὸν ἐμπόριον περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν, οἱ ὅποιοι εὐρέθησαν ἔτοιμοι νὰ ἐκμεταλλευσθῶν τὰς μεγάλας αὐτὰς εὐκαιρίας. Πλοῖα εἶχον πολλὰ, οἱ πλοίαρχοι καὶ τὰ πληρώματα ἦσαν ἐξαίρετοι ναυτικοὶ καὶ πλήρεις τόλμης καὶ θάρρους. Τὸ ἔτος 1813 τὸ σύνολον τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ἀνήρχετο εἰς 611, ἡ χωρητικότης αὐτῶν εἰς 153.000 τόννους καὶ τὰ πληρώματα εἰς 18.000 ἄνδρας. Διὰ τὸν φόβον τῶν παντοίων πειρατῶν, οἱ ὅποιοι ἔνεκα τῶν πολέμων ἐλυμαίνοντο τὴν Μεσόγειον, τὰ ἑλληνικὰ ἐμπορικὰ σκάφη ὀπλίσθησαν καὶ ἐπληρώθησαν ἀναλόγως τοῦ μεγέθους αὐτῶν. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εὔρε τὸ Ἔθνος ἡ ἐκραγεῖσα Ἐπανάστασις τῷ 1821, ἐπιβεβαιώσασα ἅπαξ ἔτι τὴν ναυτικὴν τῶν Ἑλλήνων μεγαλοφυίαν. Τὸ ναυτικὸν τῆς Ἐπαναστάσεως δὲν ἦτο τυχαῖον ἄθροισμα ἐμπορικῶν πλοίων, τῶν ὁποίων ἐπέβαινον

ἐνθερμοὶ πατριῶται, πλὴν ἀπειροπόλεμοι, ὡς ἀρχικῶς ἐνομίσθη εἰς τὴν Δύσιν. Ὑπῆρξε ναυτικὸν διὰ μακροῦ χρόνου παρασκευασθέν. Ἄν ὑπελείπετο τοῦ ὄγκου καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ὑπερεῖχεν ὁμως αὐτοῦ κατὰ τὴν δεξιότητα τῶν πληρωμάτων, τὴν ἐντέλειαν τῶν χειρισμῶν, τὴν πρωτοποριακὴν χρῆσιν τῶν πυρπολικῶν καὶ τὴν μεγάλην ἐπιτηδειότητα περὶ τὰ ναυπηγικά. Τὸ ναυτικὸν τῆς Ἐπαναστάσεως, πολὺ πρὶν ἐπιστῆ ἢ ἱερὰ στιγμή τοῦ ὑπὲρ πάντων ἀγῶνος, εἶχε διαμορφώσει τοὺς ἀρχηγούς του, τὸν ὄργανισμόν του καὶ κυρίως εἶχε πλήρη ἀντίληψιν τοῦ ἐπικειμένου μεγάλου ἔργου. Ἡ προεπαναστατικὴ μόρφωσις τῶν πλοίαρχων ἦτο ἀρτία, εἰς τὰς Σπέτσας καὶ τὰ Ψαρὰ ὑπῆρχον διδάσκαλοι τῆς ναυτικῆς τέχνης. Οἱ πλοίαρχοι καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Ὑδρας ἐμορφοῦντο ἀρτίως εἰς εἰδικὴν Ναυτικὴν Σχολήν. Ἐκεῖ ξένοι διδάσκαλοι, Ἴταλοί, Ἰσπανοὶ καὶ Πορτογάλοι ἐδίδασκον τὴν ναυτικὴν καὶ ξένας γλώσσας. Ἀλλὰ πέρα τούτου νέοι τῆς Ὑδρας μὲ δαπάνας τῆς Κοινότητος μετέβαινον εἰς Εὐρώπην πρὸς εὐρύτερας σπουδὰς εἰς Ναυτικὰς Ἀκαδημίας καὶ Πανεπιστήμια. Ἡ σύνθεσις καὶ ἡ τακτικὴ τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλλὰς ἀντέταξε κατὰ τῶν ὀθωμανικῶν στόλων ἐπὶ ἑπτὰ ὄλα ἔτη, ἀποτελοῦν περίλαμπρον σελίδα θαλασσίας στρατηγικῆς καὶ τακτικῆς. Τὰ μικρὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων ναυμάχων περιφρονοῦν τοὺς ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἐκπλέοντας βαρεῖς στόλους καὶ διώκουν αὐτούς. Ἡ Ἐπανάστασις ἄνευ τοῦ ναυτικοῦ τῶν νήσων, Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν θὰ ἦτο καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν. Τὸ ὀθωμανικὸν ναυτικὸν θὰ εἶχεν ἐλευθέρας τὰς θαλασσίας ὁδοὺς διὰ τὴν μεταφέρειν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματα εἰς τὴν δεινῶς μαχομένην Ἑλλάδα καὶ ἡ Ἐπανάστασις θὰ κατεπνίγετο εὐθὺς ἅμα τῇ γενέσει της. «Αἱ τρεῖς νῆσοι ἔγιναν οἱ φύλακες τῆς Ἐπαναστάσεως» γράφει προσφυνῶς ὁ Κόκκινος. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1821 ἡ ναυτικὴ ἐπανάστασις εἶχε γενικευθῆ. Ἡ θάλασσα ἀπὸ τῆς Τενέδου μέχρι τῆς Ρόδου καὶ ἀπὸ τῆς Κρήτης μέχρι τῆς Ζακύνθου ἐκαλύφθη ὑπὸ ἑλληνικῶν παρώνων καὶ ἡμιολιῶν. Οἰονδήποτε ἄφρον ἐχθρικὸν πλοῖον δὲν κατέφευγεν εἰς ἀσφαλῆ λιμένα συναλαμβάνετο ἢ ἐπυρπολεῖτο. Ἑλλη-

νικαὶ νῆες φέρουσαι ὀλίγα τηλεβόλα καταναυμαχοῦν καὶ τρέπουν εἰς φυγὴν τεράστια ὀθωμανικὰ πλοῖα τῆς γραμμῆς. Στόλοι, χρήματα καὶ αἰώνια ναυτικά συμμαχία τῶν Ὀθωμανῶν δὲν κατώρθωσαν ν' ἀναχαιτίσουν τοὺς ἥρωικούς ναυμάχους τῶν ἐλληνικῶν νήσων. Κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἐπαναστάσεως μόναι ἡ Ὑδρα καὶ αἱ Σπέτσαι διέθεσαν 250 πλοῖα χωρητικότητος 44.000 τόννων, ἐξ ὧν τὰ 180 ἦσαν Ὑδραϊκά. Οἱ θησαυροὶ τῶν προκρίτων τῶν τριῶν νήσων ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐπαναστάσεως, Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς Ἐθνεγερσίας συνεκεντρώθησαν ἐν Ὑδρα 800.000 φράγκων πρὸς ἄμεσον παρασκευὴν τοῦ στόλου. Κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων οἱ κάτοικοι τῶν τριῶν νήσων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν συνετήρησαν τὰ πολεμικά των πλοῖα δι' ἰδίων δαπανῶν. Μία καὶ μόνη οἰκογένεια ἐν Ὑδρα ὠπλίσε διὰ τὸν κοινὸν ἀγῶνα δέκα πλοῖα, τῶν ὁποίων ἡ συντήρησις ὑπερέβαινε τὰς 48.000 φράγκων κατὰ μῆνα, ποσὸν μέγα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς οἱ ὁποῖοι ἐγένοντο ἐπὶ Καποδιστρίου καὶ ἐπεκυρώθησαν μετέπειτα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, τῷ 1856 αἱ τρεῖς ναυτικαὶ νῆσοι ἐδαπάνησαν διὰ τὸν ἀγῶνα 2.000.000 δίστηλα ἰσπανικὰ τάληρα, τῆς τιμῆς τοῦ ταλήρου ὑπολογισθείσης τότε εἰς 10 δραχμάς. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τὸ ἥμισυ ἀκριβῶς προσεφέρθη ὑπὸ τῶν προϋχόντων τῆς Ὑδρας. Χαρακτηριστικῶς γράφει ὁ Τρικούπης : «Τρία ἀσήμαντα νησιδία ἀντιπαρετάχθησαν εὐτυχῶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ὅλης τῆς Ἑλλάδος πρὸς μεγάλην καὶ παλαιὰν αὐτοκρατορίαν καὶ κατήσχυναν στόλους χιλιάκις καὶ μυριάκις ἀνωτέρας δυνάμεως διὰ μόνων ἐμπορικῶν πλοίων καὶ διὰ μόνων τῶν χρημάτων τινῶν τῶν κατοίκων. Μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἐθνῶν φαινόμενον παριστάνει ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῆς Ἐπαναστάσεώς της. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Οἰκουμένης λαοὶ ἐξανιστάμενοι ἐνίκησαν στρατούς, ἀλλ' οὐδεὶς κατέβαλε στόλους».

Εἰς τὴν ἀναγεννηθεῖσαν Ἑλλάδα ἡ θάλασσα ἐξηκολούθησε νὰ ἀποτελῇ τὸ λίκνον τῶν ἐλευθέρων πλέον τέκνων της. Ἐντὸς ὀλίγων μόνον

ἐτῶν τὰ ναυσίπομπα ἰστία ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῆς ἀτμηλάτου ἑλικος. Οἱ Ἕλληνες ἔχοντες προαιώνιον τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν κλίσιν προσηρμόσθησαν πρὸς τὴν νέαν ναυσιπλοΐαν. Ὁ πόντος ἤρχισεν ἐκ νέου ν' ἀυλακώνεται πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις ὑπὸ τῆς σιδηρᾶς πλέον τρόπιδος τῶν ὀσημέραι ἀῤξανομένων ἐλληνικῶν πλοίων. Ὅπως ὅλα τὰ παλαιότερα πολεμικὰ ναυτικὰ καὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῆς ἀπελευθερωθείσης Ἑλλάδος εἶχε τὴν ἀρχὴν του εἰς τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν.

Οἱ σκληροὶ καὶ ἔνδοξοι ναυτικοὶ ἀγῶνες τοῦ Ἔθνους ἀνεβίωσαν διὰ τῆς νικηφόρου δράσεως τοῦ ἀναγεννηθέντος ἐλληνικοῦ στόλου κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912-1913. Ὁ στόλος τοῦ Αἰγαίου διοικούμενος ὑπὸ ἀξίων ἀπογόνων τῶν ναυμάχων τοῦ 1821 κατεναυμάχησε δις τὸν ὑπέρτερον ὀθωμανικὸν στόλον, τὸν ὁποῖον καὶ ἀπέκλεισεν εἰς τὰ ὀρητήριά του τῆς Προποντίδος. Αἱ νικηφόροι ναυμαχίαι τῆς Ἑλλης καὶ τῆς Λήμνου καὶ τὰ τόσα ἄλλα ἀνδραγαθήματα τοῦ στόλου ἐπανασυνέδεσαν τὴν ἄλυσιν τῶν ναυτικῶν παραδόσεων τῆς φυλῆς. Ὁ στόλος τοῦ Αἰγαίου ἀπηλευθέρωσε πάσας τὰς ἐλληνικὰς νήσους καὶ τὴν μεγαλόνησον Κρήτην. Ἐπειδὴ οὐδεὶς τῶν τότε Βαλκανικῶν συμμάχων διέθετεν ἔστω καὶ ἓν πολεμικὸν πλοῖον, μόνος ὁ ἐλληνικὸς στόλος κατώρθωσε νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν διὰ θαλάσσης μεταφορὰν καὶ ἐνὸς μόνου στρατιώτου ἐκ τῶν τεραστίων ὀθωμανικῶν ἐφεδρειῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οὕτω κατορθώσας νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης, ὑπῆρξεν ὁ κύριος συντελεστής τῶν κατὰ ξηρὰν θριάμβων τοῦ ἐνδόξου ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὅλου συμμαχικοῦ ἀγῶνος.

Ἡ ἐλληνικὴ θαλασσία δύναμις παρὰ τὰς μεγάλας ἀπωλείας, τὰς ὁποίας ὑπέστη κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, κατώρθωσε καὶ πάλιν ν' ἀναδημιουργηθῇ καὶ νὰ πολλαπλασιασθῇ. Ἡ ἐμπορικὴ μας σημαία ἐκάλυπτε κατὰ τὸν μεσοπόλεμον χωρητικότητα 1.800.000 τόννων καὶ δύναμιν 600 πλοίων.

Κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον, οὗτινος τὴν ἐπέτειον μὲ ἱερὸν δέος καὶ εὖλογον ὑπερηφάνειαν ἀναμιμνησκόμεθα σήμερον, καὶ γενικώτερον κατὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον, ἡ συμβολὴ τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ μας στόλου ὑπῆρξε πολυμερῆς καὶ εὐρυτάτη, ἀνταξία πάντοτε τῶν μεγάλων ναυτικῶν μας παραδόσεων. Ἡ δρᾶσις τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ μας στόλου ἀπὸ τοῦ 1940 μέχρι τοῦ 1944 διεκρίθη εἰς δύο φάσεις. Ἡ πρώτη ἀφεώρα εἰς τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν πόλεμον, ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὴν ἀποδημίαν τοῦ στόλου καὶ τὰς ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσήνεγκεν εἰς τὸν κοινὸν Συμμαχικὸν ἀγῶνα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ἐλληνικῶν θαλασσῶν. Παρὰ τὴν τεραστίαν ναυτικὴν καὶ ἀεροπορικὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, κατώρθωσε νὰ διασφαλίσῃ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπωλείας τὴν μεταφορὰν ὀλοκλήρου σχεδὸν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ παντοειδοῦς ὑλικοῦ τῶν ἐφοδιοπομπῶν εἰς Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον. Διὰ συνεχῶν δὲ τολμηρῶν ἐπιθέσεων τῶν πλοίων ἐπιφανείας καὶ τῶν ἡρωικῶν ὑποβρυχίων του παρεκώλυσε τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας τοῦ ἐχθροῦ. Τοιοῦτοτρόπως συνετέλεσεν εἰς τὸν οὐσιαστικὸν θρίαμβον τῶν κατὰ ξηρὰν ἐλληνικῶν ὄπλων, θρίαμβον προκαλέσαντα τὸν θανμασμὸν φίλων τε καὶ ἐχθρῶν. Μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ἄξονος, μακρὰν τῆς γαλανῆς ἀγκάλῃς τῶν πατρῶων θαλασσῶν, ἀπολέσας τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεώς του καὶ στερούμενος τῶν πάντων, κατώρθωσεν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἀξίων ἀρχηγῶν καὶ μὲ τὴν συμμαχικὴν ἐνίσχυσιν, νὰ ἀναδημιουργηθῇ. Οὕτως ὁ ἐλληνικὸς στόλος ἐξηκολούθησε ἀδιάπτωτον τὸν ἀγῶνα μέχρι τῆς τελικῆς νίκης καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίου γῆς. Προσέθεσε νέας λαμπρὰς πολεμικὰς σελίδας ἀγωνισθεῖς ἀπὸ τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ διὰ τῆς Μεσογείου μέχρι αὐτοῦ τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ. Καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν πολεμικὴν περίοδον ἐδόξασε τὰς τιμημένας σημαίας του δι' ἀπείρων ἀνδραγαθημάτων ἰσαξίων πρὸς τὰ τοῦ Στρατοῦ μας τῆς Ἀλβανίας καὶ τῶν Μακεδονικῶν ὄχυρῶν.

Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ στίχοι τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ποιητοῦ κατὰ τὴν σκοτεινὴν ἐποχὴν τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Ἄξονος :

«Καὶ περισσότερη τιμὴ τοὺς πρέπει
ὅταν προβλέπουν (καὶ πολλοὶ προβλέπουν)
πὼς ὁ Ἐφιάλτης θὰ φανεῖ στὸ τέλος,
κ' οἱ Μῆδοι ἐπιτέλους θὰ διαβοῦνε».

Οἱ ἥρωισμοὶ καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα τῶν τιμημένων πολεμικῶν ἐπιφανείας καὶ τῶν ὑποβρυχίων, παρ' ὅλον ὅτι εἶναι νωποὶ καὶ πολλοὶ τῶν ἡρωικῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν οἱ συντελεσταὶ αὐτῶν, εὐρίσκονται ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἀνεγράφησαν ἤδη εἰς τὰς αἰωνίους δέλτους τῆς μακροαίωνος πολεμικῆς ἱστορίας τοῦ ἐλληνικοῦ Ναυτικοῦ. Αἱ θυσίαι τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ μας στόλου ὑπῆρξαν πρωτοφανεῖς εἰς τὴν ναυτικὴν μας ἱστορίαν. Ἦρχισαν, πρὶν ἐκδηλωθῆ ἡ ἐπίθεσις, διὰ τῆς βυθίσεως τῆς «Ἑλλης». Εἰς τριάκοντα καὶ ἕξ πολεμικὰ πλοῖα ἀνῆλθον αἱ ἀπώλειαι τοῦ στόλου καὶ εἰς ὑπερπεντακοσίους γενναίους ἀξιωματικούς, ὑπαξιωματικούς καὶ ναύτας. Ἀπωλέσθησαν ἐπὶ πλέον πλεῖστα πλωτὰ μέσα τοῦ στόλου, ἀλλὰ καὶ πλωτῶν νοσοκομείων δὲν ἐφείσθη ὁ ἐχθρὸς. Ἡ ἐμπορικὴ μας ναυτιλία ἀπώλεσε τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν πλοίων τῆς καὶ 2.500 Ἑλληνας ναυτικοὶ ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος καὶ ὑπὲρ τοῦ συμμαχικοῦ Ἀγῶνος. Δικαίως τῶν νικῶν καὶ θυσιῶν τοῦ στόλου μας ὑπῆρξε, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἡ παράδοσις μοιρῶν τοῦ μεγάλου ἐχθρικοῦ στόλου ἐν Μάλτα, Ἀλγερίᾳ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ εἰς μικρὰς μονάδας τοῦ στόλου μας καὶ τοὺς ἡρωικοὺς ἀρχηγούς του.

Διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν ἐπεκυρώθη ὅτι τὸ ἐλληνικὸν πολεμικὸν ναυτικὸν κατὰ τὴν μακροαίωνα ἱστορίαν του ὑφίσταται μὲν θυσίας, οὐδέποτε ὅμως καὶ ἦτταν.

* * *

Τὸ θεμέλιον τῆς θαλασσίας δυνάμεώς μας ἀπετέλεσε πάντοτε ὁ ἐμπορικός μας στόλος. Ἡ ἐλληνικὴ θαλασσία δύναμις καὶ πάλιν ἀνεγεννήθη μετὰ τὸν δεύτερον παγκόσμιον Πόλεμον. Τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν θαῦμα ὀλοκληροῦται κατὰ τὰς ἡμέρας μας, ὁπότε ὁ ἐμπορικός μας

στόλος ἀνερχόμενος εἰς χωρητικότητα 27.000.000 τόννων καταλαμβάνει διεθνῶς τὴν πρώτην θέσιν εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας τῆς ὑδρογείου. Ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ὅτι τὰ 90 % τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου διεξάγονται σήμερον διὰ θαλάσσης, κατανοοῦμεν τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ Ἑλλάς διὰ τοῦ ἐμπορικοῦ αὐτῆς στόλου, ὁ ὁποῖος, χάρις εἰς τὰς φροντίδας τοῦ Κράτους, κατέστη κυρίαρχος τῆς διεθνοῦς ναυτιλίας.

Τοιοιουτρόπως ἀπέβημεν καὶ πάλιν Κράτος τῆς θαλάσσης, ἡ ἑλληνικὴ ὅμως θαλασσοκρατορία εἶναι εἰρηλική, ὅπως ἀρμονικὸς, εἰρηλικὸς καὶ γαλήνιος εἶναι ὁ καθ' ἡμᾶς γλαυκὸς Πόντος.

Ὅθεν ἀδιάσπαστος ἐξακολουθεῖ ἡ ἐνότης τοῦ Ἑλληνοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν προσμαρτυροῦσα τὴν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἑλληνικῆς Φυλῆς.
